

Overall-beeld Aandachtsgebieden

KLPD - Dienst Nationale Recherche

«waakzaam en dienstbaar»

Uitgave

Korps landelijke politiediensten (KLPD)
Dienst Nationale Recherche
Hoofdstraat 54
3972 LB Driebergen

Driebergen, juli 2010
Copyright © 2010 KLPD - Dienst Nationale Recherche

Colofon

Vormgeving Het Lab – grafisch ontwerpers BNO, Arnhem
Tekst S. Huisman en F.J. van der Laan

Copyright

Behoudens de door de wet gestelde uitzonderingen, alsmede behoudens voorzover in deze uitgave nadrukkelijk anders is aangegeven, mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het KLPD.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden de auteur(s), redactie en het KLPD geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Inhoud

Aandachtsgebied-overstijgende inzichten en dwarsverbanden	5
Gelegenheidsstructuren	5
De organisatie van afscherming	5
Belangrijke logistieke knooppunten en branches	7
Veel voorkomende landen en regio's	8
Criminele subculturen in Nederland	9
Fenomenen in het criminele circuit	11
De belangrijkste functies bij het organiseren van misdaad	12
Kanttekeningen bij het concept 'CSV'	15
Kenmerken van professionele misdaadondernemers	16
De positie van Nederland in de internationale georganiseerde misdaad	17
Internationale Misdrijven	18
High Tech Crime	21
Georganiseerde Hennepteelt	22
Synthetische Drugs	24
Heroïne	26
Cocaïne	27
Mensenhandel en Mensensmokkel	28
Witwassen	29
Ideologische Misdad	30

Ter inleiding

In dit rapport worden de belangrijkste bevindingen gepresenteerd die in 2009 zijn opgesteld op de aandachtsgebieden van de Dienst Nationale Recherche (DNR). In 2009 besloten de korpsleiding van het KLPD en de parketleiding van het Landelijk Parket (LP) om een wijziging aan te brengen in de reeks van Criminaliteitsbeeldanalyses (CBA's) die de DNR opstelt. Waar om de twee jaar een CBA werd gemaakt, is besloten om de cyclus te verruimen naar vier jaar. Eén van de redenen is dat de ontwikkelingen van de aard en omvang van de misdaad op de aandachtsgebieden op hoofdlijnen niet snel wijzigen. Om toch een overzicht te kunnen geven van de algemene stand van zaken op de aandachtsgebieden is besloten om een 'overall-beeld' te verstrekken. Deze gaat ook in op onderwerpen en thema's die de aandachtsgebieden overstijgen.

Op de resultaatgebieden High Tech Crime en Internationale Misdrijven zijn wel CBA's gemaakt, evenals op het nieuwe aandachtsgebied Georganiseerde Hennepeteelt. De belangrijkste bevindingen uit deze CBA's worden in dit rapport gepresenteerd. De inzichten op de andere aandachtsgebieden zijn opgesteld vanuit de dagelijkse werkzaamheden die de DNR ontplooit.

Aandachtsgebied-overstijgende inzichten en dwarsverbanden

Gelegenheidsstructuren

Het organiseren van misdaad kan gezien worden als het overwinnen van opeenvolgende obstakels in een logistiek proces. Bij elk aandachtsgebied (uitgezonderd wellicht bepaalde internationale misdrijven) kan de totstandkoming van criminaliteit verklaard worden aan de hand van de zogenaamde *crime triangle*. Dit houdt in dat misdaden ontstaan wanneer de situationele kenmerken zich daarvoor lenen. Er moet dan sprake zijn van een aantrekkelijk doelwit, een bereidwillige dader en afwezigheid van toezicht.

Vanuit dit raamwerk kunnen per criminaliteitsvorm barrières worden geïdentificeerd die het plegen van misdaad bemoeilijken. De DNR werkt op elk aandachtsgebied met barrièremodellen, die helpen keuzes te maken over de inzet van opsporingscapaciteit en partners te identificeren bij de aanpak van misdaadondernemers en –ondernemingen. Het bestrijden van georganiseerde misdaad beperkt zich dus niet tot opsporen. Ook alternatieve strategieën, zoals een bestuurlijke of een fiscale aanpak dragen bij aan misdaadbestrijding. Dergelijke aanpakken kunnen alleen in een multidisciplinaire benadering tot wasdom komen.

De organisatie van afscherming

Bij het (grensoverschrijdend) vervoer en verblijf van illegale personen wordt gebruik gemaakt van valse of vervalste persoonsdocumenten, worden valse identiteiten opgegeven of wordt er geen gebruik gemaakt van (valse of vervalste) persoonsdocumenten. Ook wordt er gereisd via zwakke grenzen of door zogenaamde groene grensgebieden.

Buitenlandse misdaadondernemers die in Nederland verblijven maken gebruik van valse identiteiten, van valse of vervalste persoonsdocumenten en van verblijfsvergunningen van andere EU-landen. Dit wordt bijvoorbeeld waargenomen bij Nigerianen en Hongkong-Chinezen. Ook worden woningen in de onderhuur betrokken.

Een ander aspect is het afschermen van reisbewegingen. Bij wegvervoer in

Nederland huren verdachten vaak auto's op andermans naam, of rijden zij met anderen mee. Bij internationaal vervoer worden ook valse paspoorten gebruikt. Binnen de EU wordt ook met de auto gereisd, om zo registratie in systemen te voorkomen.

Goederen

Internationaal transport kan rechtstreeks plaatsvinden, opgesplitst worden in meerdere trajecten, of via een omgeleide route lopen. Binnen het transport over zee, door de lucht, over de weg en over het spoor bestaan er vele verbergings- en verhullingstechnieken.

Vanwege de afwezigheid van binnengrenzen vinden er op het grondgebied van de Europese Unie vrijwel geen grenscontroles plaats. Transport over de weg heeft daarom binnen Europa de voorkeur, waarbij vooral gebruik gemaakt wordt van auto's en vrachtwagens. Veel smokkelaars maken gebruik van dekladingen en andere afschermingmethoden. Wanneer er binnen de EU illegale goederen vervoerd worden, dan is verbergen niet per se noodzakelijk, zolang de waar buiten het zicht in een voertuig (auto, bus of trein) vervoerd kan worden.

Als illegale goederen de EU-buitengrens moeten passeren, dan is het nodig om de goederen af te schermen, zowel fysiek als op papier. Kleinere partijen (enkele kilo's) worden gewoon op vluchten meegenomen in geprepareerde koffers. Grote partijen (honderden tot duizenden kilo's) worden met zeecontainers verscheept of via aircargo vervoerd. Hierbij moeten documenten vervalst worden en moet een deklading georganiseerd worden. De deklading moet van een zodanige aard zijn dat deze niet opvalt tussen het normale handelsverkeer naar het bestemmingsland. De overdracht van illegale goederen vindt vaak plaats in de (semi-) publieke ruimte. Zo worden bijvoorbeeld parkeerplaatsen langs snelwegen, bij tankstations, fastfoodrestaurants of wegrestaurants vaak gebruikt.

Tot slot worden roerende en onroerende goederen van misdaadondernemers op andermans naam gezet. Vaak zijn het vertrouwelingen (familieleden, vrienden of kennissen) die als katvanger fungeren.

Informatiestromen

Het afschermen van de informatie is essentieel om ontdekking te voorkomen. Deze afscherming kan op verschillende manieren vorm krijgen. Allereerst maakt men geregeld gebruik van versluierde taal. Daarnaast worden telefonische contacten zoveel mogelijk voorkomen, en wordt de telecommunicatie frequent vervangen of wordt gebruik gemaakt van openbare telefooncellen. Daarnaast worden sporen die aanwezigheid of verblijf kunnen verraden gewist. Ook wordt

afgesproken op locaties waar geen gesprekken opgevangen kunnen worden, bijvoorbeeld in een weiland. Ook worden vaak ontmoetingen geregeld in weg-restaurants of in lokale buurtcafés waar de klandizie vooral gevormd wordt door personen uit het eigen sociale netwerk.

Het internet wordt ook gebruikt voor het organiseren van misdaad. Daarbij gaat het vooral om het regelen van diverse zaken in misdaadprojecten, met name als daartoe gecommuniceerd moet worden door betrokkenen in verschillende landen. Daarnaast speelt het internet een essentiële rol bij ideologische criminaliteit. Radicale islamitische netwerken gebruiken het niet alleen voor communicatie, maar eveneens voor werving en voor het verspreiden van (vertaalde) geschriften. Ook voor rechts-extremistische netwerken en radicale dierenrecht-activisten is het internet, naast communicatiemiddel, een belangrijk middel bij het uitdragen van hun idealen.

Belangrijke logistieke knooppunten en branches

Uit informatie die bij het monitoren, in de projectvoorbereidingsfase en de tactische fase verzameld wordt blijkt het belang van de nationale logistieke knooppunten Schiphol, de Rotterdamse en Amsterdamse havens en de bloemenveiling van Aalsmeer. Ook branches die goederen vervoeren, vooral het cargovervoer over weg, water, lucht en mogelijk ook rails, zijn in principe aantrekkelijk om gebruikt te worden bij misdaadtrajecten.

In vrijwel elke schakel van het logistieke proces van een bepaalde misdaadmarkt worden door betrokkenen bedrijven ingezet. Rechtspersonen zijn absoluut noodzakelijk bij het uitvoeren van illegale activiteiten. Deze moeten namelijk verborgen blijven en daarvoor zijn legale constructies onmisbaar. Het is daarom vrij logisch dat betrokkenen vaak een eigen bedrijfje hebben of gebruik maken van de diensten van legale ondernemingen van vrienden, familieleden of kennissen. Het gaat bijvoorbeeld om uitzendbureaus, administratiekantoren, garagebedrijven, transportbedrijven of horecaondernemingen. Met dergelijke bedrijven kunnen bepaalde 'barrières' worden geslecht, zoals het vervoer van illegale goederen, het wegzetten van misdaadgeld of het verschaffen van de schijn van een legaal inkomen.

De betrokkenheid van 'externe' legale bedrijven komt minder vaak voor. Met extern wordt bedoeld: niet deel uitmakend van het circuit van misdaadondernemers. In dat circuit is het namelijk wel bekend bij welke bedrijven tegen contante betaling zaken kunnen worden gedaan zonder dat er lastige vragen worden

gesteld. Als er bedrijven nodig zijn die niet in het circuit bekend zijn, dan worden 'externe' legale bedrijven benaderd, vaak via een eigen dekmantel of via een bedrijf dat al eerder diensten heeft verleend aan de betrokkenen.

Veel voorkomende landen en regio's

Er is al jaren sprake van een groot handelscircuit van drugs tussen Nederland en Groot-Brittannië. In Nederland, en met name in en rond Amsterdam, verblijven Britse drugshandelaren die partijen drugs bijeen brengen en naar het Verenigd Koninkrijk smokkelen. Zij hebben contacten met Nederlandse producenten of groothandelaren. De handel van Nederland naar het Verenigd Koninkrijk staat bekend om de cocktailtransporten (verschillende soorten drugs die in één lading vervoerd worden). Andere belangrijke afzetmarkten die vanuit Nederland worden bediend zijn de Scandinavische landen, Duitsland en Italië. In principe wordt met misdaadondernemers uit elk land (binnen de EU) handel gedreven, zolang daar de contacten voor aanwezig zijn.

Met het wegvallen van de binnengrenzen kunnen in principe alle EU-landen gebruikt worden bij het smokkelen van illegale personen en goederen. Met name België en Duitsland worden daarvoor logischerwijs vaak gebruikt. Een aparte rol is weggelegd voor Spanje waar diverse badplaatsen fungeren als verblijf- en onderhandelingsplaats voor vele misdaadondernemers uit Nederland, Zuid-Amerika, Groot-Brittannië en andere werelddelen.

De belangrijkste bronlanden en –regio's voor illegale goederen zijn Afghanistan en Turkije voor heroïne, Zuid-Amerika voor cocaïne, en Oost-Europa en China voor de precursoren voor synthetische drugs. West-Afrika manifesteert zich als transitregio voor de smokkel van verdovende middelen.

Slachtoffers van mensenhandel komen met name uit Zuidoost-Europa, op afstand gevolgd door West-Afrika. Personen die gesmokkeld zijn, zijn afkomstig uit Afrika en Azië. Voor beide criminaliteitsvormen geldt dat de bestaande welvaarts kloof tussen het arme bronland en het rijke westen een belangrijke motiverende factor is. In principe is de hele wereld het transitgebied, zolang de verdiensten maar groter blijven dan de kosten.

Vanuit de problematiek op de verschillende aandachtsgebieden blijken de volgende landen en regio's het meest relevant voor de DNR:

- België (haven Antwerpen, verblijf van Nederlandse misdaadondernemers, witwasmogelijkheden, export en import van verdovende middelen, toevoer

- van chemicaliën)
- Spanje (verblijf van Nederlandse misdaadondernemers, vele witwasmogelijkheden, internationaal onderhandelingspunt van drugscriminelen, invoer van grote partijen hasj en cocaïne)
- Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Scandinavische landen, Frankrijk, Italië (belangrijkste afzetgebieden voor – polydrug / cocktail – partijen verdovende middelen; misdaadondernemers uit met name het Verenigd Koninkrijk en Italië verblijven langdurig in Nederland)
- Zuidoost-Europa (herkomstgebied van ‘Joego’ misdaadondernemers, toevoer van heroïne, bronregio voor mensenhandel en – in het geval van voormalig Joegoslavië – plegers van internationale misdrijven)
- Colombia, Venezuela, Suriname, Nederlandse Antillen (smokkel van grote partijen cocaïne, de laatste twee landen ook als herkomstgebied van de Surinaamse en Antilliaanse gemeenschap in Nederland; de Antillen als regio waar witwastrajecten georganiseerd worden)
- Azië (China, India en Pakistan als herkomstlanden van precursoren en pre-precursoren; Afghanistan als bronland van heroïne, strijdgebied voor geradicaliseerde moslims en plegers van internationale misdrijven; Pakistan ook als herkomstland van hasj en strijdgebied voor geradicaliseerde moslims; Thailand als verblijf- en onderhandelingsplaats voor Nederlandse misdaadondernemers)
- Het continent Afrika (Marokko als knooppunt in hasj-smokkel en als herkomstland van de Marokkaanse gemeenschap in Nederland; West-Afrika als knooppunt in cocaïne- en hasj-smokkel en als bronregio van mensensmokkel, mensenhandel en plegers van internationale misdrijven; Zuid-Afrika als een nieuw internationaal knooppunt (verblijf van Nederlandse misdaadondernemers, internationaal onderhandelingspunt, invoer van grote partijen hasj en cocaïne); Oost-Afrika als bronregio van mensensmokkel, mensenhandel, plegers van internationale misdrijven en strijdgebied voor geradicaliseerde moslims)
- Australië (export van synthetische drugs)
- Dubai (witwasknooppunt en overslagpunt van verdovende middelen en illegale goederen uit Azië)
- Rusland en Oekraïne (herkomstland van hightech misdaadondernemers)

Criminele subculturen in Nederland

Uit diverse onderzoeksdossiers blijkt dat misdaadondernemers uit de woonwagengemeenschap op grote schaal betrokken zijn bij de organisatie van de productie, smokkel en handel in drugs. Net als andere grote misdaadondernemers

hebben zij evengoed internationale handelsrelaties en verblijven ze in verschillende landen (waaronder België en Spanje). Enkele grote misdaadondernemers hebben contacten met full colour members van '1%-MCs' (outlaw motorcycle gangs).

In Nederland bestaan diverse kleine netwerken van criminele 'ex-pats' of voortvluchtigen. Onderzoek heeft uitgewezen dat Britse drugsmakelaars hier structureel verblijven. Ook heeft de afgelopen onderzoeksperiode aangetoond dat (voortvluchtige) Italiaanse misdaadondernemers hier verblijven. Rond Amsterdam verblijven Nigerianen die actief zijn in de drugshandel. Criminele netwerken en misdaadondernemers die hier meer geïntegreerd zijn of structureel deel uitmaken van migrantengemeenschappen zijn etnisch Surinaams, Marokkaans, Turks en Hongkong Chinees.

De dominante rol die etnisch Turkse handelaren sinds de jaren tachtig spelen op de heroïne markt blijft onveranderd. Vrijwel alle Turkse heroïnehandelaren hebben een breed en solide netwerk in de Turkse gemeenschap in Nederland. Vaak zijn dit familierelaties.

De cocaïne markt kent meer diversiteit, wat ook veroorzaakt wordt door de verschillende transportroutes. Colombiaanse handelaren maken gebruik van de Zuid-Amerikaanse gemeenschap in Nederland (met name de Randstad). De meest dominante Colombiaanse handelaren in Europa verblijven echter niet in Nederland maar in Spanje (vooral in Madrid). Diverse autochtone Nederlandse misdaadondernemers hebben directe contacten met leveranciers in de bronlanden. Daarnaast hebben Nederlandse misdaadondernemers van Surinaamse afkomst handelsrelaties in Suriname en wordt dat land als transfergebied gebruikt op de route van de bronlanden naar West-Europa. De Nederlandse Antillen hebben eenzelfde soort functie. Om die reden reizen en verblijven diverse Nederlandse misdaadondernemers op de eilandengroep. Recent, sinds enkele jaren, zijn West-Afrikaanse misdaadondernemers in opkomst. Zij (en collega-misdaadondernemers uit andere windstreken) gebruiken landen in West-Afrika als transfergebied voor de cocaïne *en route* naar de afnemers in West-Europa. Nigeriaanse drugshandelaren leunen op de bestaande West-Afrikaanse netwerken en contacten in Nederland (zoals in Amsterdam-Zuidoost) en door heel Europa.

De Hongkong-Chinezen die actief zijn in drugshandel maken ook gebruik van de netwerken en contacten binnen hun eigen gemeenschap, die zich over de hele wereld uitstrekken. In Nederland verblijvende Britten en Italianen (die deel uitmaken van respectievelijk grotere Britse criminele groepen en Italiaanse

mafia's) organiseren de smokkel van partijen verdovende middelen naar hun eigen land.

De dominante positie van autochtone Nederlandse misdaadondernemers bij de productie van synthetische drugs en georganiseerde hennepcultuur blijft onveranderd. Wel is de opkomst van etnisch Marokkaanse misdaadondernemers opvallend. Zij manifesteren zich zowel op het gebied van synthetische drugs als de georganiseerde hennepcultuur. Ook etnisch Turkse misdaadondernemers zijn op dit vlak actief.

De mensenhandel wordt gedomineerd door Turken (en Turkse Koerden), Nederlanders, Marokkanen, Bulgaren, Roemenen en in mindere mate Nigerianen. Het gaat met name om uitbuiting in de prostitutie en in de hennepcultuur. Mensensmokkel wordt gedomineerd door daders uit enkele bronlanden, zoals de Volksrepubliek China (in de smokkel van Chinezen) en Irak (in de smokkel van Irakezen).

Fenomenen in het criminele circuit

In de opsporingsonderzoeken zijn diverse fenomenen waargenomen die onlosmakelijk deel uitmaken van het criminele circuit of bij de criminele subcultuur. Deze fenomenen zijn over het algemeen al jarenlang bekend, zoals de grote hoeveelheid cocktailzendingen vanuit Nederland naar andere landen. Het punt is echter dat er geen structurele aandacht wordt besteed aan dergelijke fenomenen. Wanneer dit wel gebeurt, zouden wellicht nieuwe inzichten en aanknopingspunten voor strafrechtelijke of alternatieve aanpakken geformuleerd kunnen worden. Andere overkoepelende fenomenen die in allerlei opsporingsonderzoeken naar voren komen, zijn:

- Liquidaties en afpersingen in het criminele circuit
- Belangrijke rol van vrouwen, als ondersteuning van de illegale activiteiten van misdaadondernemers
- Belangen in de freefight-sector en aanwezigheid bij freefight-gala's
- Ongestoorde activiteiten door misdaadondernemers vanuit detentie

Een bijzonder fenomeen zijn de facilitators. Daarbij gaat het in het bijzonder om dienstverleners op het gebied van reis- en verblijfsdocumenten, het organiseren van dekmantels, autoverhuur of -lease, transport (zee, weg, water, lucht), valse werkgeversverklaringen, verhuur van gemeubileerde woningen en natuurlijk het opzetten van financiële constructies en het wegsluizen van misdaadgeld. Deze personen zijn meestal goed ingevoerd in het criminele circuit. Hoewel ze in de

periferie van misdaadondernemingen voorkomen, is hun rol wel cruciaal.

Ten slotte is het duidelijk dat het gebruik van contra-strategieën in het criminele circuit volop in ontwikkeling is. Daarbij gaat het niet zozeer om de traditionele professionele afscherming van communicatie, maar meer om de toepassing van technische middelen om rechercheonderzoeken te frustreren. Bij diverse aanhoudingen en zoekingen worden tegenwoordig GSM-jammers aangetroffen. Ook worden in het criminele circuit voertuigen worden op grote schaal en frequent 'gesweept'. Daarnaast worden door misdaadondernemers bakens en GPS-apparaten gebruikt om personen (zowel handelspartners als concurrenten) en partijen illegale goederen te volgen.

De belangrijkste functies bij het organiseren van misdaad

Binnen criminele handelsnetwerken kunnen op hoofdlijnen vijf functietypen worden onderscheiden: financiers, organisatoren, vertrouwelingen, hulpkrachten en dienstverleners. Daarnaast kan de rol van misdaadondernemer onderscheiden worden, zijnde de persoon die vanaf een hoger bedrijfsvoering-niveau logistieke schakels financiert en beheert.

De financiers verschaffen investeringsmiddelen voor misdaadprojecten. Bij groot-schalige projecten kan het ook zo zijn dat meerdere financiers samenwerken. Financiers kunnen actieve leden van het criminele netwerk zijn, maar kunnen zich ook teruggetrokken hebben uit het uitvoerende werk. Ook is het mogelijk dat de financier zich in de 'bovenwereld' bevindt. Dit is echter vaak een vernis: de legale bedrijven worden dan vooral aangewend om illegale activiteiten te organiseren.

Organisatoren zijn diegenen die de bedrijfsprocessen tot stand brengen en delen daarmee dus ook in de winst, tenzij ze voor de financiering en goederen volledig afhankelijk zijn van een misdaadondernemer. Zij dienen vooraf enigszins inzicht te hebben in het proces, voornamelijk in de organisatie en de afscherming daarvan. Om het proces te doen slagen dient de organisator goede persoonlijke relaties te hebben binnen het criminele handelsnetwerk. Wanneer de organisator over meer kennis en contacten beschikt kan hij het aandeel van het proces dat hij controleert uitbreiden. Doordat het uitbreiden van de controle echter ook risico van ontdekking met zich meebrengt werken vaak meerdere organisatoren samen om dat risico te spreiden.

Het organiseren van misdaad plaatst de betrokken personen voor een dilemma.

Aan de ene kant zijn ontmoetingen, communicatie en het opbouwen van contacten onvermijdelijk. Aan de andere kant brengt dit aanzienlijke risico's op ontdekking of verlies van informatie met zich mee. Daarom werken de meest ervaren misdaadondernemers samen met mensen die zij al jarenlang kennen en waar een hechte vertrouwensband mee bestaat. Deze vertrouwelingen zijn vrijwel altijd personen uit dezelfde buurt of familie, of uit oude vriendschappen (ook in het medeplegen in de loop der jaren).

Hulpkrachten worden ingehuurd om tegen betaling een aantal handelingen te verrichten. Zij dragen door middel van hun handelingen bij aan het bedrijfsproces, maar delen verder niet in de winst. Zij worden ingeschakeld om geld te verplaatsen of goederen te bewerken of te verplaatsen of zij voeren taken uit ter afscherming en veiligheid van het proces.

Bij het organiseren van misdaad nemen dienstverleners een bijzondere positie in. Zij bezitten specifieke inhoudelijke kennis, vaardigheden of contacten. Net als de hulpkrachten worden de dienstverleners per klus betaald, ook zij delen dus niet in de winst. Belangrijke en specifieke typen dienstverleners zijn de zogeheten 'facilitators' en 'bruggenbouwers' of 'brokers'.

- 'Facilitators' zijn personen die bepaalde schaarse middelen kunnen leveren in de logistieke keten. Zij zijn dus cruciaal voor de logistiek van de criminele activiteiten. Doordat 'facilitators' handelen in schaarse goederen of kennis, leveren zij vaak aan meerdere criminele samenwerkingsverbanden. Zo is uit diverse onderzoeken gebleken dat financiële dienstverleners voor meerdere misdaadondernemers misdaadgeld 'wegzetten'.
- 'Bruggenbouwers' zorgen voor een overbrugging van geografische of sociale barrières, ook wel 'structural holes' genoemd. Ze verbinden misdaadondernemers met potentiële handelspartners in verschillende landen of in andere illegale branches. Ze danken hun klandizie vervolgens aan het feit dat ze tussen partijen in blijven staan en partijen zelf naar hen toe komen.

Naast de bovenstaande rollen zijn er nog andere functies te onderkennen, zoals compagnons, leveranciers en afnemers. De betekenis van de laatste twee spreekt voor zich. Met compagnon wordt een persoon bedoeld die op ondernemingsniveau actief is als een mededader, bijvoorbeeld een organisator of een hulpkracht. Ook zijn bij bepaalde aandachtsgebieden specifieke functies benoemd, zoals producent, laborant of dumper bij synthetische drugs, ronselaar en pooier bij mensenhandel en chauffeur en huisvester bij mensensmokkel en mensenhandel. De rol van smokkelaar komt op meerdere aandachtsgebieden voor, evenals die van leverancier en afnemer. Deze benamingen geven geen

niveau aan, maar de activiteit die de persoon uitvoert.

Misdaadondernemingen verschillen in omvang. Ze kunnen uit twee leden (bijvoorbeeld gelijkwaardige compagnons) bestaan, maar ook uit tientallen. Een misdaadonderneming kan strak geleid worden door één persoon of een vaste kern, maar het kan ook een verzameling individuen zijn die (met elk een eigen rol) in een flexibele samenstelling hun misdaden organiseren. De vraag is altijd hoeveel tijd een onderzoeksteam heeft gehad om een goed zicht te krijgen op een misdaadonderneming: dit heeft zijn weerslag op het beeld. Zo kan een groep verdachten uit een kortlopend onderzoek ('korte klap' of rechtshulpverzoek) heel goed deel uitmaken van een groter geheel. Korte klappzaken of rechtshulpverzoeken richten zich meestal op specifieke misdaadprojecten, terwijl langer lopende onderzoeken zich meer richten op misdaadondernemingen of criminele handelsnetwerken. Met langer lopende onderzoeken wordt in ieder geval meestal meer inzicht verschaft in de activiteiten en relaties van de betrokkenen.

Meestal is het wel duidelijk welke rol de verschillende verdachten hebben vervuld. Op basis van tapgesprekken, observaties, opgenomen vertrouwelijke communicatie en restinformatie krijgt de DNR bij een aantal onderzoeken een goed beeld van de rollen en posities van personen. Met name de functie van financier is echter lastig te achterhalen. Dit lijkt vaak het gevolg van keuzes die gemaakt worden in opsporingsprojecten: die keuzes richten zich vooral op het in beeld krijgen van goederenstromen. De geldstroom is moeilijker te traceren, en daardoor blijven de betrokkenen vaker buiten beeld.

Misdaadondernemers (organisatoren) organiseren hun misdaad over het algemeen met hulp van vertrouwelingen en worden daarin bijgestaan door hulpkrachten. Doordat er kostbare goederen en middelen via verschillende schakels verplaatst moeten worden, is enige ervaring met het organiseren van diverse logistieke trajecten en financiële draagkracht vereist. Het blijkt dat dergelijke logistieke of financiële posities niet zomaar verkregen worden, en dat alleen grote misdaadondernemers hierin structureel kunnen voorzien. 'Grote' misdaadondernemers hebben vaak één of meerdere organisatoren en daaronder hulpkrachten voor zich werken. Vaak zijn dit vertrouwelingen waarmee al jaren gewerkt wordt. Deze vervullen de uitvoerende werkzaamheden.

Afgezien van de dwarsverbanden tussen aandachtsgebieden als het gaat om misdaadondernemers die handelen in goederen of personen, zijn er enkele functies die voor misdaadondernemingen op elk aandachtsgebied waardevol zijn. Daarbij gaat het om de afscherming van goederenstromen, geldstromen, infor-

matiestromen en van personen. De personen die deze functies vervullen bedienen meestal meerdere misdaadondernemers. Het gaat bijvoorbeeld om ondernemers in de transportwereld (zoals expediteurs), dienstverleners in de financiële sector (zoals fiscalisten) of documentvervalsers. Als deze dienstverlening tot goede resultaten leidt, dan zullen hun diensten veelgevraagd zijn en zullen via het criminele circuit ook andere misdaadondernemers hun diensten willen afnemen.

Kanttekeningen bij het concept 'CSV'

Uit de bovenstaande opsomming van functies die de DNR waarneemt in opsporingsonderzoeken moet ook een commentaar worden gegeven op het concept 'crimineel samenwerkingsverband', afgekort als CSV, waarmee de Nederlandse politie al jarenlang werkt. Sinds enkele jaren wordt het denken over de betrokkenen bij georganiseerde misdaad voor een deel gedomineerd door de gedachte dat er allerlei groepen zijn die in wisselende samenstelling (winstgevende) misdaden plegen. Dit zijn de zogenaamde CSV's. Via jaarlijkse inventarisatierondes door diverse opsporingsdiensten worden er landelijke overzichten gemaakt van de actieve CSV's. Elk afgesloten onderzoek levert in de regel een CSV op. In de CSV-benadering worden allerlei gebeurtenissen, situaties en personen (mede-plegers en concurrenten) die in een bepaalde periode hebben plaatsgevonden in één beschrijving gevat. De vraag is echter of dit wel een juiste weergave is van hectiek en flexibiliteit rondom de personen, de gelegenheids-coalities en hun activiteiten die in opsporingsonderzoeken worden waargenomen.

Het is zuiverder om per onderzoek uit te gaan van het individu en eventuele medeplegers, en om daarnaast rekenschap te geven van de dynamiek in het onderzoek. Daarmee wordt dan expliciet gemaakt dat achter 'de zware georganiseerde misdaad' een wereld schuilgaat waarin zich allerlei personen begeven die zich primair richten op illegaal gewin. Zo zijn er eendagsvliegers, eenpitters, vriendengroepen (bijvoorbeeld dorps- of buurtgenoten) en zakelijke coalities tussen ervaren bereopscriminelen. Qua ervaring kan grofweg een onderscheid worden gemaakt tussen beginners, amateurs en doorgewinterde professionals. Tussen deze diverse individuen en groepjes kan samenwerking plaatsvinden, maar evengoed kan samenwerking omslaan in rivaliteit, oplichting of afpersing. De 'zware georganiseerde misdaad' in Nederland is dus geen optelsom van groepen, maar een hectische en dynamische handelsdelta waarin coalities snel kunnen veranderen in conflicten. Daarnaast zijn er, op de achtergrond en buiten de hectiek van het dagelijkse ondernemen in misdaadtrajecten, meer stabiele relaties en posities te ontwaren in het criminele circuit.

Kenmerken van professionele misdaadondernemers

In de ongereguleerde wereld van het organiseren van misdaad bestaat niet de mogelijkheid terug te vallen op formele mechanismen voor het beslechten van conflicten, zoals een rechtbank. *Vertrouwen* is een onlosmakelijk onderdeel van het organiseren van misdaad. Bij afwezigheid van betrouwbare sociale relaties moet vertrouwen worden opgebouwd door het nakomen van afspraken. De ander moet kunnen vertrouwen op eerlijkheid en betrouwbaarheid.

Vertrouwen bestaat over het algemeen allereerst in sociale relaties. Dit verklaart ook de *sociale aard van misdaadondernemingen*. Samenwerken is gemakkelijker wanneer dit met bekenden gebeurt, wanneer er door beide personen wederzijds in de relatie is geïnvesteerd en wanneer beide personen weten dat ze elkaar nog vaker tegen zullen komen. Bekenden werken met bekenden en introduceren elkaar weer bij anderen. Uit de bestudeerde onderzoeken is gebleken dat naast familie en vrienden met name contacten uit de gevangenis en uit cafés en discotheken zeer belangrijk zijn.

Voor het opbouwen van een misdaadonderneming zijn diverse aspecten van belang. Naast vertrouwen zijn dat *contacten*, waarmee mogelijkheden ontstaan om handel te drijven. Des te groter het persoonlijk netwerk, des te meer handelsmogelijkheden. Daarnaast zijn bepaalde locaties van belang, met name gevangenissen en uitgaansgelegenheden. In gevangenissen worden contacten gelegd, ideeën opgedaan en wordt kennis uitgewisseld. De fysieke aanwezigheid op locaties waar gelijkdenkende personen ontmoet worden is eveneens belangrijk voor het organiseren van misdaad. Vaak zijn dit bepaalde cafés of restaurants.

Bepaalde *vaardigheden* die essentieel zijn bij het organiseren van misdaad kunnen ook gewild zijn, zoals kennis van logistieke trajecten en benodigde officiële documenten. De personen die over dergelijke kennis of vaardigheden beschikken, de dienstverleners, krijgen via zakelijke relaties nieuwe illegale klandizie. Vaak verspreid de kennis van het bestaan van een dienstverlener zich via 'mond-op-mond reclame'.

Voor de ontwikkeling van een criminele carrière is een *solide reputatie* van het grootste belang. Zonder reputatie geen positie, imago of aanzien. Het aanzien van professionele misdaadondernemers is mede gebaseerd op historisch succes, vertrouwen, discipline en bruikbare contacten, zakelijk inzicht, maar ook op zwijgzaamheid naar de autoriteiten en intimiderende vaardigheden. Om enige naam te hebben in het criminele circuit moet een persoon ooit eens bewezen

hebben dat hij 'solide' is. Uit diverse afgesloten onderzoeken blijkt dat organisatoren bij het betrekken van anderen vooral afgaan op de resultaten die door deze personen in het verleden zijn behaald.

Uit het overgrote deel van de onderzochte zaken en uit andere politie-informatie blijkt dat de meeste verdachten zich niet beperkten tot één soort criminaliteit. Vrijwel alle misdaadondernemers begeven zich op verschillende misdaadmarkten. Althans, zolang daarvoor relevante en betrouwbare contacten aanwezig zijn. Het is bijvoorbeeld vrijwel onmogelijk om als Nederlandse misdaadondernemer zonder juiste contacten een partij goede cocaïne te verwerven in Zuid-Amerika. De kans is aanwezig dat er geen leveranciers worden gevonden, maar de kans is nog groter dat deze wel worden gevonden maar dat zij de afnemer zullen misleiden. Vertrouwen en contacten zijn dus essentieel bij het organiseren van misdaad, en ook bij het overstappen naar andere misdaadmarkten.

De positie van Nederland in de internationale georganiseerde misdaad

Nederland is en blijft een belangrijk land voor allerlei internationale illegale markten. Het kent (1) met de internationale oriëntatie van de open Nederlandse economie en met (2) het goed ontwikkelde financiële stelsel met zijn specialistische dienstverleners nu eenmaal een goede handelsomgeving. Bovendien blijft (3) door het volume en de enorme diversiteit van het legale handelsverkeer het risico van onderschepping van illegale goederen klein. Het heeft (4) een uitstekende infrastructuur over weg, water, spoor en door de lucht. Ook ligt het (5) gunstig ten opzichte van diverse afzetmarkten, bestaan er (6) door de diverse migrantengemeenschappen vele bruggenhoofden en heeft het (7) met Amsterdam een goede internationale ontmoetingsplaats. Ten slotte heerst er (8) een beeld van een mild strafklimaat, waardoor misdaadondernemers graag in Nederland hun zaken blijven of komen doen.

Internationale Misdrijven

De ontwikkeling van dit resultaatgebied en het internationale strafrecht in het algemeen is met de totstandkoming van het Joegoslavië-tribunaal in 1994, het Rwanda-tribunaal in 1995 en het Internationaal Strafhof in 2002, in een stroomversnelling gekomen. In Nederland werd naar aanleiding van de oprichting van het Joegoslavië tribunaal in 1994 het Nationaal Opsporingsteam Joegoslavische Oorlogsmisdrijven (NOJO-team) opgericht. Dit team werd later als Team Internationale Misdrijven opgenomen in de DNR.

De mogelijkheden van de Nederlandse overheid om internationale misdrijven te bestrijden zijn zeer beperkt omdat deze vaak plaatsvinden in het buitenland, door een buitenlander. De band met Nederland, en de mogelijkheid tot vervolgen, ontstaat in veel gevallen pas wanneer de betrokkene na het plegen van de misdrijven naar Nederland komt. Het uitgangspunt van de Nederlandse overheid is dat Nederland nooit een toevluchtsoord mag zijn voor daders van internationale misdrijven ongeacht hun nationaliteit, dat Nederlanders niet bij dergelijke misdrijven betrokken mogen zijn en dat daders van dit soort ernstige delicten berecht moeten worden.

De term 'internationale misdrijven' wordt gebruikt als een verzamelbegrip voor een aantal zeer ernstige schendingen van het internationale humanitaire recht: genocide, oorlogsmisdrijven, misdrijven tegen de menselijkheid en foltering. Het juridisch kader dat in Nederland van toepassing is op internationale misdrijven die zijn gepleegd voor de inwerkingtreding van de WIM in 2003 en op misdrijven die zijn gepleegd na de inwerkingtreding van deze wet verschilt. Opvallend is dat de Nederlandse rechter op dit moment geen rechtsmacht heeft over genocide gepleegd door niet-Nederlanders en misdrijven tegen de menselijkheid ongeacht de nationaliteit van de dader wanneer deze feiten hebben plaatsgevonden voor de inwerkingtreding van de WIM. Wanneer rechtsmacht ontbreekt heeft de Officier van Justitie geen vervolgingsrecht, in deze gevallen kunnen daders van internationale misdrijven daarom niet door middel van opsporing en vervolging worden aangepakt.

De Minister van Justitie deed op 6 oktober 2009 een wetsvoorstel waarin hij voorstelt om de in de WIM gevestigde secundaire universele rechtsmacht voor het misdrijf genocide te laten terugwerken tot aan 18 september 1966, het moment waarop de Uitvoeringswet genocideverdrag in werking trad. Ook wordt voorgesteld om het mogelijk te maken om rechtsmacht over te nemen van een

Internationaal straftribunaal. Misdrijven tegen de menselijkheid gepleegd voor 1 oktober 2003 kunnen, ook wanneer het wetsvoorstel wordt aangenomen, niet door de Nederlandse rechter worden beoordeeld.

Naast opsporen en vervolgen heeft de Nederlandse overheid andere mogelijkheden om verdachten van internationale misdrijven aan te pakken. Bij een deel van deze mogelijkheden kunnen het LP en de DNR een rol spelen, andere (bestuurlijke) maatregelen behoren tot de bevoegdheid van andere ketenpartners op dit resultaatgebied. Een belangrijke rol is hierbij weggelegd voor de IND. Wanneer bij de IND het vermoeden ontstaat dat een vreemdeling die verblijf aanvraagt in Nederland in het land van herkomst ernstige misdrijven heeft gepleegd kan dit het recht op verblijf in Nederland in de weg staan. Een vluchteling krijgt in het geval van een dergelijk vermoeden artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag tegengeworpen. Vervolgens worden deze personen ongewenst verklaard en wordt hun dossier ter beschikking gesteld aan het LP. Op die manier kan de tegenwerping van artikel 1F voorafgaan aan een strafrechtelijk onderzoek. Het overgrote deel van de personen aan wie artikel 1F is tegengeworpen, is afkomstig uit Afghanistan. Ook Irak, het voormalig Joegoslavië en een groep van Afrikaanse landen zijn sterk vertegenwoordigd als herkomstlanden van personen aan wie artikel 1F is tegengeworpen. Slechts een zeer klein deel van de door de IND aangeleverde 1F-dossiers zijn geschikt voor opsporing en vervolging.

In bepaalde gevallen zou de Nederlandse overheid ervoor kunnen kiezen om personen die betrokken zijn geweest bij internationale misdrijven niet in Nederland te vervolgen maar om hen uit te leveren of uit te zetten. De keuzevrijheid van de Nederlandse overheid voor een dergelijke aanpak wordt in het geval van uitlevering begrensd door de nationaliteit van de betrokkene, het bestaan van een verdragsbasis tussen Nederland en het land waarnaar wordt uitgeleverd en het bestaan van een -voltooide of dreigende- schending van mensenrechten van de betrokkene waardoor Nederland de in het EVRM gegarandeerde rechten zou schenden wanneer zou worden uitgeleverd. Deze laatste beperking geldt ook ten aanzien van uitzetting.

Tussen 1996 en 2009 zijn acht zaken met betrekking tot internationale misdrijven voor de rechter gebracht. Nederland loopt hiermee internationaal voorop in de opsporing en vervolging van deze misdrijven. Twee zaken hadden betrekking op verdachten met de Nederlandse nationaliteit, de overige zaken hadden betrekking op personen die als vluchteling asiel hadden aangevraagd in Nederland. Deze personen waren afkomstig uit Afghanistan, Congo, Rwanda en het voormalig Joegoslavië. De personen en situaties waarnaar onderzoek werd

gedaan kwamen op verschillende manieren onder de aandacht van het LP en het TIM. Het overgrote deel van de startinformatie over niet-Nederlandse verdachten is afkomstig van de IND, terwijl de media de startinformatie over Nederlandse verdachten 'aanleverde'.

Eén Nederlandse verdachte werd veroordeeld tot 16,5 jaar gevangenisstraf, de andere Nederlandse verdachte werd in hoger beroep door het Hof in Den Haag vrijgesproken nadat hij door de Rechtbank tot 8 jaar gevangenisstraf was veroordeeld. Op 20 april 2010 vernietigde de Hoge Raad deze uitspraak van het Hof in Den Haag en verwees de zaak voor nieuwe berechting naar het Hof in Den Bosch.

Van de niet-Nederlandse verdachten werd één persoon vrijgesproken door de Rechtbank en het Hof, de behandeling van deze zaak door de Hoge Raad volgt. Eén persoon had Nederland verlaten voordat zijn zaak inhoudelijk behandeld kon worden, waardoor de rechtsmacht van de Nederlandse rechter verviel. De overige personen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 2,6 tot 20 jaar. Van één van deze zaken volgt behandeling in hoger beroep.

De strafrechtelijke aanpak van internationale misdrijven moet niet op zichzelf staan. Afstemming en intensieve samenwerking met ketenpartners op dit resultaatgebied is essentieel om Nederland onaantrekkelijk te maken voor van internationale misdrijven verdachte personen. De uitgevoerde opsporingsonderzoeken leveren veel praktische informatie op die een bestuurlijke aanpak van internationale misdrijven kunnen versterken. In de eerste plaats moet hierbij gedacht worden aan het tegenwerpen van artikel 1F Vluchtelingenverdrag, ongewenstverklaren, het ontnemen van de Nederlandse nationaliteit, uitzetten of het treffen van maatregelen als bedoeld in de Wet Bibob. Een belangrijke partner in deze aanpak is de IND.

High Tech Crime

De groei van de fenomenen cybercrime en High Tech Crime gaat onverminderd door. Voor zover meetbaar laten de cijfers door de jaren heen een exponentiële groei zien, in sommige deelgebieden tot 100% per jaar. Deze groei wordt mede mogelijk gemaakt doordat de snelle technologische ontwikkeling van de maatschappij steeds nieuwe 'aanvalsvectoren' mogelijk maakt. Daarnaast is het veiligheidsbewustzijn in de maatschappij op dit gebied vaak nog laag. Ook het tempo en de creativiteit waarmee cybercriminelen reageren en hun modus operandi aanpassen zijn hoog. De scheidslijn tussen high tech crime en andere vormen van criminaliteit is aan het vervagen.

Botnets worden ingezet voor een breed scala aan activiteiten, van het versturen van spam tot het stelen van identiteiten. Underground internetforums kunnen gezien worden als digitale ontmoetingsplaatsen waar vraag en aanbod samen komen en tips, trucs en inzichten worden uitgewisseld. De samenwerkingsverbanden tussen high tech criminelen zijn geregeld virtueel. Men kent elkaar van de forums en alleen bij de bijnaam. Het criminele bedrijfsproces is dermate wijd vertakt dat criminelen moeten samenwerken.

Internationale dadergroepen zijn standaard. Het internet is grenzeloos terwijl opsporingsdiensten te maken hebben met begrensde mogelijkheden en het soevereiniteitsbeginsel. High tech criminelen uit land A benadelen bij voorkeur slachtoffers in land B en maken hierbij gebruik van infrastructuur in land C, met als doel de opsporing te belemmeren. Nederland staat dankzij zijn sterke infrastructuur in de top van herkomstlanden van cyberaanvallen. Dit was onder meer waar te nemen door het sterk gestegen aantal rechtshulpverzoeken op het aandachtsgebied dat is binnengekomen.

De opsporing en aanpak van cybercriminaliteit en high tech crime hebben de laatste jaren een inhaalslag gemaakt. Meer partijen werken samen, het kennisniveau is gestegen en er zijn verschillende successen geboekt. De inrichting van de opsporing (de combinatie van tactiek en techniek) door het team High Tech Crime lijkt hierbij ook een belangrijke factor. Een voorbeeld is dat de Nederlandse banken vanaf eind 2008 en heel 2009 vrijwel totaal gevrijwaard gebleven zijn van phishing-aanvallen, terwijl deze in de landen om ons heen onverminderd doorgingen. De sterke nadruk op innovatieve wijzen van opsporen heeft tot verscheidene nieuwe inzichten geleid.

Een goede informatiepositie is van essentieel belang voor de opsporing. Het aandachtsgebied high tech crime loopt in dit opzicht achter op de meer klassieke aandachtsgebieden. In 2009 heeft de focus van de aanpak dan ook gelegen op informatiegenererende onderzoeken. Ook in het buitenland is een dergelijke trend merkbaar.

Een effectieve aanpak van high tech crime vereist een nauwe samenwerking met publieke en private partners en buitenlandse opsporingsdiensten. De kennis en bevoegdheden op het aandachtsgebied zijn sterk verspreid. De samenwerking met herkomstlanden Rusland en Oekraïne heeft geleid tot goede opsporingsresultaten. De samenwerking met nationale en internationale strategische partners dient verder uitgebouwd te worden om kennis, informatie en mogelijkheden effectiever te benutten. Bewijsmateriaal is uitermate vluchtig. Daarom is snelheid bij de aanpak van high tech crime van essentieel belang. Bij binnenkomende rechtshulpverzoeken wordt binnen het uur actie ondernomen.

Georganiseerde Hennepteelt

Het aandachtsgebied Georganiseerde Hennepteelt is pas recent, in 2009, formeel toegewezen aan de DNR. Daardoor verrichtte de DNR er nog nauwelijks opsporingsonderzoeken naar, en was er anno 2009 nog geen landelijk beeld van de belangrijkste subjecten in het aandachtsgebied. Wel is er veel expertise in de regio's. De DNR werkt op dit moment aan een informatiepositie die complementair is aan die van de regio's.

Opvallend is dat veel regionale onderzoeken zich 'beperken' tot de productie van hennep en de tussenhandel (het opkopen en verkopen van grote partijen, vaak binnen de landsgrenzen). Er zijn misdaadondernemingen die zich volledig toeleggen op de exploitatie van (grootschalige of een groot aantal) kwekerijen. Anderen houden zich bezig met de tussenhandel. Van verschillende kwekers of exploitanten worden partijen hennep opgekocht en doorverkocht. De doorverkochte hennep bestaat dan grotendeels uit oogsten van derden, maar soms beheren de misdaadondernemers zelf hiernaast ook enkele kwekerijen.

Zowel in de enige echte 'hennepzaak' die de DNR tot nu toe heeft uitgevoerd, als in verschillende regionale onderzoeken wordt het heersende beeld bevestigd dat growshops een dominante rol hebben in de georganiseerde hennepeteelt. In de growshop komen vraag en aanbod bijeen. Er wordt professioneel advies gegeven en er worden kweekbenodigdheden verkocht. In deze growshops lijkt de verkoop van kweekmaterialen echter een ondergeschikte rol te hebben; daar vindt de handel in stekken en/ of het eindproduct plaats. Deze growshops spelen een belangrijke rol in de tussenhandel, doordat vanuit de shop kleinere partijen worden opgekocht, gebundeld en doorverkocht. Gesprekken over prijzen en hoeveelheden met afnemers worden vaak gevoerd in de growshops zelf. Ook dienen ze soms als stash voor de hennep. De shops vormen dan een legale façade voor een illegale onderneming.

De handel in Nederlandse hennep gaat vaak samen met de smokkel van buitenlandse hasj. Diverse misdaadondernemers die van oudsher grote partijen hasj smokkelen en verhandelen, hebben zich daarnaast toegelegd op de export van hennep. Ook valt op dat Nederlandse misdaadondernemers hun werkterrein uitbreiden naar buurlanden. Vooral in België zijn veel kwekerijen aangetroffen, maar ook in Duitsland (Nordrhein Westfalen).

Op de export van hennep is nog weinig zicht. De kennis over exportstromen is vrijwel geheel gebaseerd op CIE-informatie en een enkele keer op het aantreffen

van vreemde valuta (vaak Britse ponden)¹ of een tagesprek. Desondanks zijn meerdere experts binnen de politie er van overtuigd dat het merendeel van de hennep naar het buitenland gaat. Dit is niet onaannemelijk omdat de productie van hennep in Nederland vermoedelijk een stuk hoger is dan de consumptie. Daarnaast zijn de prijzen voor hennep hoger in het buitenland. Met name Groot-Brittannië en Ierland zouden populaire en winstgevende exportlanden zijn.

De export naar Duitsland betreft vaak partijen van enkele tientallen kilo's met een frequentie van enkele transporten per week. Diverse misdaadondernemers werken vaak al jaren (ongestoord) op deze manier, waardoor de totale omvang van de export behoorlijk hoog kan zijn. Ook België, Frankrijk en Spanje zijn belangrijke bestemmingslanden, evenals Scandinavische landen.

Veel regio's hebben geïnvesteerd in onderzoek naar de financiële kant van de hennephandel. Dan is meestal een SFO ingesteld en is onderzocht op welke manier de opbrengst is witgewassen. Schattingen van het wederrechtelijk verkregen voordeel betreffen per zaak enkele miljoenen op jaarbasis. Wanneer wordt geëxtrapolerd, komt men uit op tientallen miljoenen. Vaak bezitten misdaadondernemers vastgoed in Nederland en Spanje.

Bij de georganiseerde hennepcultuur zijn met name Nederlandse verdachten betrokken. Voor misdaadondernemers uit de woonwagengemeenschap lijkt een dominante rol weggelegd. In de regionale onderzoeken komen enkele familienamen voor die bij de DNR reeds bekend staan als families met een geschiedenis in de georganiseerde misdaad. Ondanks dat de georganiseerde hennepcultuur tot op heden geen aandachtsg gebied was van de DNR zullen de misdaadondernemers niet altijd onbekenden zijn.

Opvallend is dat in diverse EU-lidstaten Vietnamese dadergroepen een sterke positie hebben op de hennepmarkt. In Nederland is weinig zicht op dit fenomeen. Momenteel draaien er in Nederland enkele onderzoeken naar Vietnamese in de georganiseerde hennepcultuur.

Tot slot blijkt dat de straffen die worden opgelegd voor georganiseerde hennepcultuur relatief laag zijn. Daders waarvan de export van meer dan 100 kilo hennep bewezen is verklaard, komen soms weg met een taakstraf. Rechercheurs klagen dat met name de organisatoren van de hennepcultuur hun straf ontlopen en dat verdachten 'met de knieën in de hennep' moeten zijn aangetroffen om gestraft te worden. Ondanks de toegenomen aandacht voor de ernst van het delict lijkt het strafklimaat dus nog steeds mild.

¹ Euro's zijn niet tot één land te herleiden.

Synthetische Drugs

De strategie voor het aandachtsgebied synthetische drugs en precursoren kenmerkt zich al jaren door de aanpak aan de voorkant van het probleem: de aanvoer van precursoren, andere essentiële chemicaliën en hardware. Hierbij wordt uitgegaan van het adagium 'zonder precursoren, andere chemicaliën en hardware kunnen geen synthetische drugs worden gemaakt'. De programma-tische (thematische) aanpak gezien vanuit het barrièremodel is bij de bestrijding van synthetische drugscriminaliteit essentieel.

Wanneer gekeken wordt naar de synthetische drugsmarkt, dan zijn enkele trends opvallend. Allereerst de afname in beschikbaarheid van de precursor PMK. Doordat het de afgelopen onderzoeksperiode moeilijker is geworden om PMK te verkrijgen,² is de aandacht van producenten verschoven naar het bemachtigen van de pre-precursor safrol, om middels een extra stap toch MDMA te kunnen maken. Vanaf medio 2008 is er een dip waargenomen in de beschikbaarheid van MDMA, echter, er zijn zeer actuele aanwijzingen dat met behulp van safrol de productie van MDMA weer aan zal trekken.

De verkrijgbaarheid van BMK laat een ander beeld zien. In de onderzoeksperiode is nagenoeg geen BMK in beslag genomen, hoewel de in beslagname van het eindproduct amfetamine enorm is toegenomen. Dit wijst erop dat producenten de beschikking hebben over voldoende BMK. Enerzijds zijn er aanwijzingen dat er voldoende BMK vanuit Rusland en Litouwen naar Nederland gesmokkeld wordt, anderzijds zijn er aanwijzingen dat producenten ook voor BMK op zoek zijn naar alternatieven, zoals BMK-sulfiet en fenylazijnzuur.

Daarnaast zijn er aanwijzingen dat producenten overstappen op de productie van andere synthetische drugs, zoals mCPP, 2-CB en methamfetamine. De productie van deze vormen van synthetische drugs wordt nog slechts op kleine schaal waargenomen, maar er lijkt sprake van een toename. Vooral op het gebied van methamfetamine betekent dit een dreiging, gezien het grote gevaar voor de volksgezondheid. Ook wordt de grootschalige handel in de precursor voor methamfetamine (pseudo-)efedrine waargenomen, hoewel Nederland op dat gebied meer fungeert als transit-land en niet zozeer als bestemmingsland.

² Een vermoedelijke oorzaak hiervan is nieuwe wetgeving en strengere controle in bronland China.

Enkele tientallen misdaadondernemers hebben structurele posities in de productie van synthetische drugs. Het merendeel van hen heeft zijn wortels in de woonwagengemeenschap. Deze misdaadondernemers zijn vaak de financiers of organisatoren van de productie van synthetische drugs. Ze zijn zelf meestal niet bij de primaire processen betrokken. Ze houden zich voornamelijk bezig met het verkrijgen van partijen precursoren en de internationale afzet van het eindproduct.

Opvallend is de opkomst van relatief jonge verdachten met een Marokkaanse achtergrond/ethniciteit. Over het algemeen lijken zij ingezet te worden door bekende misdaadondernemers voor uitvoerende taken. Er zijn echter ook aanwijzingen dat zij steeds meer deelprocessen zelf beheersen en organiseren.

België speelt nog steeds een essentiële rol in de logistieke keten rondom synthetische drugs. Daarbij gaat het vooral om het verkrijgen van chemicaliën (o.a. door diefstal), chemicaliënopslag, de productie van de synthetische drugs en de smokkel van het eindproduct via de haven van Antwerpen.

Tenslotte moet gewezen worden op een andersoortige verschuiving op de synthetische-drugsmarkt, namelijk de verplaatsing van de productie naar andere landen waar minder strenge controleregimes bestaan of waar het toezicht en de handhaving ontbreken. De constante factor bij synthetische-drugsproductie in het buitenland is de betrokkenheid van Nederlandse misdaadondernemers en/of dienstverleners.

Heroïne

Een ruime meerderheid van de heroïne-zaken die de afgelopen twee jaar door de DNR zijn uitgevoerd betrof de import vanuit Turkije. Enkele zaken waren gericht op versnijdingsmiddelen. De meeste startinformatie (al dan niet in de vorm van een rechtshulpverzoek) werd verstrekt door Turkije, Duitsland en Italië. Voor zover bekend werden vijfendertig personen in eerste aanleg veroordeeld tot een vrijheidsstraf; tien daarvan in het kader van de handel in versnijdingsmiddelen. Tegen enkele verdachten werd een SFO ingesteld.

Nederland fungeert nog altijd als logistiek knooppunt en distributiecentrum voor de heroïne die bestemd is voor de (West)-Europese markt. Niet zelden worden bij aankomst in Nederland grote partijen over verschillende afnemers verdeeld. Daarnaast blijkt Nederland een distributeur van versnijdingsmiddelen. Ook vindt versnijding zelf plaats in Nederland. Op welke schaal dit laatste gebeurt is niet bekend.

De meeste heroïne werd met wegvervoer via Duitsland het land binnengesmokkeld. Enkele malen werd smokkel met luchtkoeriers waargenomen. Groot-Brittannië is een groot afnemer van heroïne. Voor heroïne en andere drugs zouden hiertoe ook Britse criminelen gevestigd zijn in Nederland. Duitsland, Italië en Frankrijk zijn ook bestemmingsland voor heroïne en/of versnijdingsmiddelen uit Nederland. Een nieuwe ontwikkeling is de opkomst van België als distributieknooppunt voor heroïne.

De heroïenemarkt is aan het 'vernederlandsen': een ruime meerderheid van de verdachten heeft de Nederlandse nationaliteit; eerder was dit de Turkse nationaliteit.³ Bovendien zijn enkele grote namen uit het (Nederlandse) heroïenecircuit in de laatste drie jaar van het (fysieke) toneel verdwenen door aanhoudingen in Turkije, Nederland en liquidaties. De nieuwe generatie spelers die opstaat is, hoewel van Turkse origine, veelal hier geboren en internationaal georiënteerd. De onderlinge voertaal is vaak niet langer Turks en samenwerking met grote Nederlandse misdaadondernemers is niet meer uitgesloten. Daarnaast wordt door hen behalve in heroïne steeds vaker in andere drugssoorten gehandeld.

³ Aangezien de opsporingsonderzoeken focus op import hadden, is dit beeld wellicht vertekend. In het geval dat exporteurs een ander type personen betreft, zijn zij in deze steekproef ondervertegenwoordigd.

Cocaïne

Er zijn diverse succesvolle onderzoeken geweest naar de invoer van partijen cocaïne in Nederland. Een beeld dat uit meerdere onderzochte opsporingsonderzoeken naar voren komt, is dat de smokkel van cocaïne richting Europa vaak een moeizaam traject is, om verschillende redenen. Er worden boten gekocht die niet deugen, er vindt een regimewisseling plaats in doorvoerlanden, of het blijkt onmogelijk om een moment te vinden waarop werkroosters van omgekochte douane of haventoezichthouders of cateringpersoneel op elkaar zijn afgestemd. Voltooiing van een voorgenomen transport kan zo maanden tot jaren duren. In veel van de onderzochte zaken proberen de rechteamten een op handen zijnd transport in beeld te krijgen. Gezien de vele moeizame smokkeltrajecten betekent dit dat de rechteamten soms lange tijd wachten op een smokkelpartij. In sommige gevallen wordt volstaan met het ten laste leggen van de voorbereidingshandelingen voor de invoer van cocaïne.

West-Afrika lijkt een blijvend logistiek knooppunt in de internationale cocaïnesmokkel. Nederlandse misdaadondernemers zijn daar ter plekke aanwezig en spelen een voorname rol in de organisatie van smokkeltrajecten. Behalve West-Afrika is ook Zuid-Afrika sinds enige jaren een belangrijke locatie voor de internationale subcultuur van misdaadondernemers op de drugsmarkt. Daar vinden ontmoetingen plaats.

Colombianen spelen in veel zaken een rol, maar hun rol in de smokkel strekt zich niet altijd uit tot Nederlands grondgebied. In Nederland hebben zich Italianen gevestigd die volgens de Italiaanse autoriteiten deel uitmaken van clans van de Camorra en de 'Ndrangheta. Italiaanse verdachten in Nederland zijn betrokken bij het organiseren van partijen via West-Afrika die naar Nederland, België of Italië moeten komen, maar ook bij inkoop in Nederland en export naar Italië van kleinere partijen hasj, cocaïne en synthetische drugs. In sommige gevallen zijn het Nederlanders die zelf de smokkel naar Italië organiseren. Ook gaat de smokkelroute nu en dan andersom: partijen komen aan in Italië en worden doorvervoerd naar Nederland.

Ook zijn verschillende Britse misdaadondernemers in Nederland gevestigd die betrokken zijn bij grootschalige drugscriminaliteit. Sommige Britten werken samen met Nederlanders voor het opzetten van transatlantische transporten. Anderen zijn in Nederland voor de export van verschillende soorten drugs, waaronder cocaïne, naar het Verenigd Koninkrijk.

Mensenhandel en Mensensmokkel

De aandacht voor faciliteerders in mensenhandel blijft essentieel. Daarnaast gaat de aandacht niet alleen uit naar de vergunde, maar ook naar de onvergunde prostitutiesector. De afgelopen jaren heeft de programmatische aanpak van mensenhandel steeds meer inhoud gekregen. Ook wordt er tijdens tactische onderzoeken in parallele trajecten samenwerking gezocht met bestuurlijke partners.

Op het aandachtsgebied mensenhandel zijn de volgende recente ontwikkelingen geconstateerd:

- Er is een toename van prostitutiegerelateerde mensenhandel in hotels;
- Er is een toename van Chinese verdachten voor wat betreft mensenhandel binnen de Aziatische beautybranche;

Op het aandachtsgebied mensensmokkel zijn de volgende recente ontwikkelingen geconstateerd:

- De bronlanden waar gesmokkelden oorspronkelijk vandaan komen zijn vooral Somalië, Irak, Afghanistan, Iran en China. Daarnaast betreft het Nigeria, Eritrea, Ethiopië, India, Pakistan en verschillende West-Afrikaanse landen zoals Ghana, Sierra Leone en Guinée. Vooral van Chinezen, Indiërs, Nigerianen en andere West-Afrikanen is bekend dat zij worden gesmokkeld met het oogmerk van uitbuiting.
- Door samenwerking met Frontex bereikt, vergeleken met eerdere jaren, een aanzienlijk kleiner deel van de West-Afrikaanse immigranten illegaal de Europese Unie per boot via de Canarische Eilanden (Spanje) en Lampedusa (Italië).
- Door de verbeterde grensbewaking van de buitengrenzen van het Schengengebied en de verbeterde kwaliteit van paspoorten neemt, om de Europese Unie binnen te komen, het misbruik van (wettelijke) procedures en/ of regelgeving toe.
- Immigranten komen steeds vaker via de Turks-Griekse grens illegaal de Europese Unie binnen.
- De heterdaad betrapingen van mensensmokkel op Schiphol nemen af. De verwachting is dat immigranten via nieuwe Schengenlanden in Midden- en Oost-Europa de Europese Unie binnenkomen.

Witwassen

Naast de aanpak van financiële facilitators wordt ook aandacht besteed aan andere strategische thema's. Het gaat hier om criminele investeringen in de vastgoedsector, het verplaatsen van (contant) geld, bijzondere witwasconstructies en het ontnemen van crimineel vermogen. Zo zijn de afgelopen jaren enkele criminele investeringen in vastgoed ontdekt, zijn geldstromen van miljoenen euro's naar Zuid-Amerika, Dubai en Pakistan blootgelegd en zijn criminelen aangepakt die middels de *Black Market Peso Exchange* en *E-money* hun geld witwasten. De aanpak van financiële facilitators verhoudt zich goed met deze thema's omdat deze personen actief blijken te zijn in de vastgoedsector, zij (contant) geld verplaatsen en bijzondere witwasconstructies oprichten.

Omdat de aanpak van witwassen plaatsvindt op grond van artikel 420 (bis-quater) W.vSr., hoeft witwassen niet altijd als een complete keten van handelingen te worden opgevat. Dat wil zeggen, het is niet nodig om een crimineel grondfeit helemaal te volgen tot een uiteindelijke investering in de legale economie. Zo heeft de DNR verdachten succesvol vervolgd voor witwassen op het moment dat zij crimineel geld voor de levering van verdovende middelen kregen overgedragen. Maar ook het onverklaarbare uitgavenpatroon van een crimineel kon voldoende aanleiding zijn om hem in onderzoek te nemen. Het is dan niet noodzakelijk om exact te weten welke criminele handelingen voor welk deel van zijn criminele inkomsten hebben gezorgd.

Voor het ontnemen van crimineel geld hoeft niet altijd een witwasdossier te worden opgesteld. De contanten die afkomstig zijn van een crimineel feit, kunnen zonder ingewikkelde berekeningen relatief eenvoudig in beslag worden genomen. De afgelopen jaren hebben laten zien dat een eenvoudige berekening van verhandelde kilo's (of mensen) tegen groothandelsprijzen tot opmerkelijke resultaten kan leiden. In totaal is er voor miljoenen euro's aan crimineel verkregen vermogen ontnomen.

Tot slot, financiële facilitators zijn belangrijke *targets* aangezien zij voor professionele misdaadondernemers werken. De aanpak van een facilitator geeft zicht op financiële constructies en belemmert de activiteiten van deze misdaadondernemers. Uiteindelijk wordt hierdoor de integratie van misdaadgeld in de maatschappij tegengegaan, maar ook de financiering van nieuwe criminele projecten gefrustreerd.

Ideologische Misdaad

Het aandachtsgebied Ideologische Misdaad bevat een aantal deelgebieden die onderling nauwelijks samenhang vertonen: jihadisme, seculier-buitenlandse organisaties, rechts-extremisme en dierenrechtenextremisme. Wel zijn enkele algemene thema's te benoemen die voor de verschillende verschijningsvormen relevant zijn.

Het merendeel van de onderzoeken richtte zich de afgelopen jaren op jihadisme. De meeste zaken startten op basis van incidenten die snel inzicht of ingrijpen verlangden. In zulke gevallen ligt de prioriteit op het voorkomen van aanslagen.

Wat betreft de aard van de onderzochte netwerken valt op dat zij vaak een internationaal karakter hebben. Bijgevolg is samenwerking nationaal (heldere aanspreekpunten) en internationaal een centraal aspect van terrorisme- en extremisme-onderzoek.

Jihadisme blijft de belangrijkste dreiging, maar deze verandert enigszins van karakter. De binnenlandse netwerken zijn overwegend meer internationaal georiënteerd, zoals blijkt uit de bereidheid deel te nemen aan de internationale jihad, in Afghanistan, Pakistan en in toenemende mate Somalië; Irak lijkt minder relevant te worden. Ook blijft de dreiging vanuit internationale jihadistische netwerken tegen of via Nederland aandacht vragen. Dierenrechtenextremisme is sinds 2009 actief door de DNR aangepakt en met het nodige succes. Daarnaast investeerde de DNR in onderzoek naar de faciliterende activiteiten van seculiere buitenlandse groepen die als terroristische organisatie op Sanctielijst van de Europese Unie staan.

Aanhoudingen en veroordelingen zijn geen goede maat voor het resultaat op het aandachtsgebied. Het beheersen van de dreiging betekent in concreto vaak het ontregelen van netwerken voordat zij aan terroristische activiteit toe kunnen komen. Dit ontregelen vereist een actuele informatiepositie op de netwerken, een positie die niet altijd vanzelfsprekend is.

